

bureaubroekhuizen

Evaluatie Veiligheidsmarkt Heusden

Invloed van drie belevenissen op de meldingsbereidheid
van ondermijnende criminaliteit

Shanna Mehlbaum
Mehlbaum Onderzoek

Jolijn Broekhuizen
Bureau Broekhuizen – onderzoek
en advies

Anne Wester
Talentenlab

December, 2019

Inhoud

1 Inleiding	2
1.1 Aanleiding	2
1.2 Onderzoeksvragen	3
1.3 Leeswijzer	5
2 Inhoud van de interventie	6
2.1 Veiligheidsmarkt Heusden	6
2.2 Vragenlijstontwikkeling	10
2.3 Veldwerk Heusden	10
3 Bereik van de interventie	12
3.1 Kenmerken deelnemers interventie	12
3.2 Eerder meldgedrag	14
3.3 Redenen om niet te melden	15
4 Interventie 1: Xtacy-geur	17
4.1 Ontwikkeling mechanismen meldingsbereidheid	17
4.2 Ontwikkeling inschatting meldingsbereidheid	19
5 Interventie 2: Hennepcontainer	21
5.1 Ontwikkeling mechanismen meldingsbereidheid	21
5.2 Ontwikkeling inschatting meldingsbereidheid	23
6 Lessen voor de uitvoering van interventies	24
6.1 Algemeen	24
6.2 Xtacy-geur	24
6.3 De hennepcontainer	25
6.4 Drugsafvaldumping	25
7 Conclusie	27
7.1 Doel interventie	27
7.2 Bereik interventie	27
7.3 Ontwikkeling mechanismen	28
7.4 Ontwikkeling inschatting meldingsbereidheid	28
7.5 Randvoorwaarden	29
7.6 Tot slot	30
Bijlage 1	31
Tabel ontwikkeling inschatting meldingsbereidheid	31

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Op verzoek van Taskforce-RIEC Brabant-Zeeland onderzocht Bureau Broekhuizen samen met het Verwey-Jonker Instituut in 2018 de meldingsbereidheid van burgers over ondermijnende criminaliteit. Dit onderzoek liet zien dat burgers regelmatig vormen van ondermijning in de buurt waarnemen, maar niet altijd bereid zijn deze bij een instantie te melden. Tot het melden van de verkoop van harddrugs blijkt bijvoorbeeld 30% van de respondenten bereid. En 42% heeft illegale prostitutie doorgegeven. Opvallend is dat de intentie die respondenten uitspreken om verschillende vormen van ondermijnende criminaliteit in hun buurt te melden, beduidend hoger ligt. Tussen de 63% en 79% zegt dat ze hiervan melding zouden maken als dit in hun buurt zou voorkomen (Broekhuizen, Meulenkamp, Stoutjesdijk, Boutellier 2018¹).

Het onderzoek toonde ook aan dat er verschillende factoren bepalend zijn voor de mate van meldingsbereidheid:

1 De zekerheid en bewijs over daderschap.

Burgers blijken bang dat ze iemand vals beschuldigen en dat ze hun melding onvoldoende kunnen onderbouwen.

2 Perceptie van de ernst van de problematiek.

Burgers die georganiseerde criminaliteit niet erg vinden, er zelf geen last van hebben en denken dat dit type criminaliteit geen negatief gevolg voor de buurt heeft, zijn minder bereid om te melden. Dit speelt met name bij hennepsteelt.

3 Het vertrouwen in het optreden van de overheid.

Burgers zijn minder geneigd om te melden als ze denken dat de overheid de melding niet oppakt of niet succesvol ondermijnende criminaliteit aan kan pakken.

4 Kennis over en geloven in anoniem melden.

Burgers die niet weten dat anoniem melden bestaat en er niet in geloven dat dit ook daadwerkelijk anoniem is, zijn minder bereid om te melden. Zij zijn bang voor represailles.

Om dit eerdere onderzoek op een praktijkgerichte manier te vervolgen vroeg Taskforce-RIEC Brabant-Zeeland financiering aan bij het Ondermijningsfonds. Met deze financiering gaan zes pilots plaatsvinden in verschillende gemeenten in Brabant-Zeeland van september 2019 t/m augustus 2020. In deze pilots worden – mede op basis van kennis uit het voorgaande onderzoek – interventies ingezet om de meldingsbereidheid te vergroten. Deze pilots zullen door onderzoekers worden begeleid. Dit onderzoek wordt uitgevoerd door Bureau Broekhuizen – onderzoek en advies & Mehlbaum Onderzoek, met behulp van Talentenlab en KA Research en met medewerking van Hans Boutellier (Verwey-Jonker Instituut).

Elke pilot wordt afzonderlijk geëvalueerd en in twee rapportages (een tussenrapportage en een eindrapportage) in samenhang geanalyseerd.

¹ Broekhuizen J., Meulenkamp T., Stoutjesdijk F en Boutellier H. (2018) Ondermijnende criminaliteit en de meldingsbereidheid van burgers. Een pilotonderzoek in drie buurten in Brabant-Zeeland. Amersfoort: Bureau Broekhuizen. Zie ook https://www.bureaubroekhuizen.nl/wp-content/uploads/2019/04/Ondermijnende-criminaliteit-en-de-meldingsbereidheid-van-burgers_v2.pdf

1.1.1 De gemeente Heusden

Deze notitie betreft de evaluatie van de eerste pilot van het project meldingsbereidheid ondermijnende criminaliteit: de Veiligheidsmarkt in Heusden.

Voor de gemeente Heusden is het bestrijden van ondermijnende criminaliteit een belangrijk thema. Onder het motto: 'Niet weggijken, maar aanpakken!', treden zij in samenwerking met onder andere de politie, Openbaar Ministerie en woningcorporaties op tegen ondermijning. Naast

de interventies op de Veiligheidsmarkt die in deze rapportage centraal staan, probeert de gemeente ook via andere kanalen de meldingsbereidheid te vergroten. Eén van de lopende projecten van de gemeente Heusden in dit kader is gericht op het vergroten van de meldingsbereidheid van signalen die wijzen op ondermijnende criminaliteit in Oudheusden (Wijkversterkingsplan Oudheusden Meld!, 17 april 2019).

1.2 Onderzoeksvragen

In het kader van de evaluatie willen we in deze notitie de volgende vragen beantwoorden:

1 Welk doel hebben de interventies?

2 Welk mechanisme wil de gemeente in gang zetten om de meldingsbereidheid te vergroten?

3 Van welke doelgroep verwacht men de meeste vooruitgang?

4 Wat zijn de achtergrondkenmerken van de participanten aan de interventies (en hoe verhouden deze zich tot de populatie)?

5 In hoeverre gaan de beoogde mechanismen van elke interventie in werking? Welke verschillen zijn er hierin tussen participanten aan de interventie met verschillende achtergrondkenmerken?²

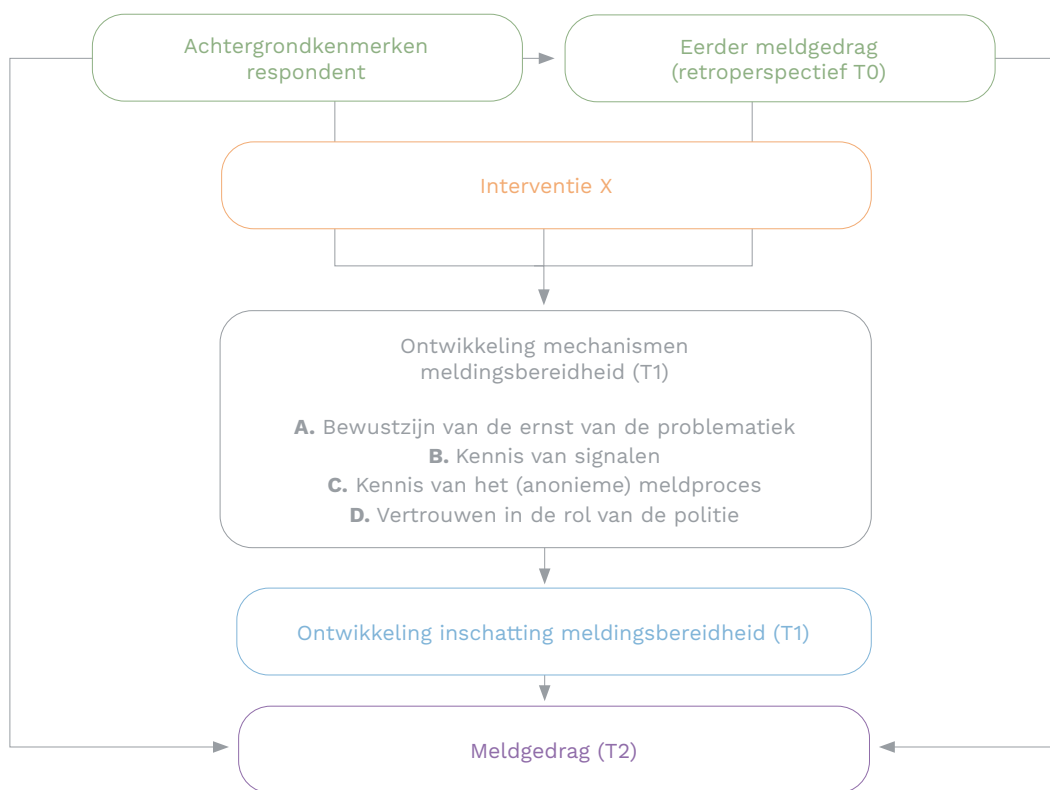
6 Leiden de interventies tot een hogere meldingsbereidheid? Welke verschillen zijn er hierin tussen participanten aan de interventie met verschillende achtergrondkenmerken?

7 In hoeverre versterkt deelname aan meerdere interventies de toename in meldingsbereidheid?

8 Welke randvoorwaarden blijken uit het onderzoek van belang voor het succesvol inzetten van de interventies?

² Vanwege het lage aantal unieke deelnemers aan de afzonderlijke interventies op de Veiligheidsmarkt kijken we in deze rapportage (die ingaat op deze afzonderlijke interventies) niet naar verschillen naar achtergrondkenmerken. In de tussenrapportage (waar bevindingen van alle interventies van pilot 1 en 2 tegelijkertijd in beschouwing worden genomen) kijken we wel naar verschillen in achtergrondkenmerken tussen alle deelnemende respondenten van de Veiligheidsmarkt.

Onderstaand figuur geeft de onderzoeksvragen grafisch weer. Alleen het meldgedrag op T2 (een tweede meetmoment, later in de tijd) zal voor de pilot Heusden niet uitgevoerd worden. Er zal in deze pilot dus geen inzicht verschaft zal worden in lange termijn effecten.

Figuur 1.1 Grafische weergave evaluatiemodel

De startsituatie betreft de achtergrondkenmerken en het eerdere meldgedrag van de respondenten (**groen**), waarna een interventie (**oranje**) plaatsvindt.

De veronderstelling is dat door deze interventie één of meerdere mechanismen die van invloed zijn op de (inschatting van) meldingsbereidheid zich gaan ontwikkelen (**grijs**).

De veronderstelling is dat de ontwikkeling van mechanismen zorgt voor een verbetering van de inschatting van meldingsbereidheid op T1 (de eerste meting; **blauw**) en tot feitelijk meer meldgedrag op T2 (tweede meting; **paars**).

1.3 Leeswijzer

In het volgende hoofdstuk gaan we allereerst nader in op inhoud van de interventies op de Veiligheidsmarkt en op de onderzoeksmethodiek. Vervolgens komt in hoofdstuk 3 aan bod wie er met de interventies bereikt wordt, waarna we in hoofdstuk 4 (Xtacy-geur) en hoofdstuk 5 (Hennepcontainer) de resultaten van twee van de afzonderlijke interventies bespreken. De stand over het dumpen van drugsafval had te weinig unieke bezoekers om afzonderlijk te analyseren.

2 Inhoud van de interventie

In dit hoofdstuk beschrijven we inhoud van de interventie en de gehanteerde onderzoeksmethode³. We bespreken ook de verdeling van de respondenten over de verschillende interventies. In dit hoofdstuk geven we antwoord op de volgende onderzoeksvragen:

1. Welk(e) doel(en) hebben de interventies?

2. Welk mechanisme wil de gemeente in gang zetten om de meldingsbereidheid te vergroten?

2.1 Veiligheidsmarkt Heusden

In deze rapportage staan een drietal ondermijningsinterventies op de Veiligheidsmarkt in Heusden centraal. We lichten in deze paragraaf eerst de opzet van de Veiligheidsmarkt toe en de drie verschillende interventies (2.1.1). Vervolgens bespreken we de inhoud van de gesprekken tussen de begeleiders en interventiebegeleiders (2.1.2) en welke achterliggende mechanismen om de meldingsbereidheid te vergroten door de interventies in gang kunnen worden gezet (2.1.3)

2.1.1 Opzet

Op 21 september heeft in Heusden een Veiligheidsmarkt plaatsgevonden met aandacht voor verschillende vormen van ondermijnende criminaliteit. Er waren op deze dag drie initiatieven om de meldingsbereidheid voor ondermijning te vergroten:

1. Een hennepcontainer.

In deze container (zie ook foto rechts) kunnen bezoekers zien hoe een locatie eruit ziet waar hennep gekweekt wordt. Men kan binnen onder andere de (slordig) gemonteerde draden zien. Bij de ingang hangt informatie over hennepcultuur, bijvoorbeeld over hoe men een hennepkwekerij kan herkennen. De begeleider van de interventie vertelt bezoekers die hierin geïnteresseerd zijn over de gevaarlijke situatie rondom bedrading en montage aan stroomkabels waarmee men illegaal stroom aftapt.

³ Een uitgebreidere methodologische verantwoording van het hele onderzoeksproject is als afzonderlijke bijlage op te vragen bij Bureau Broekhuizen.

2. Stand over het dumpen van drugsafval van Strukton.

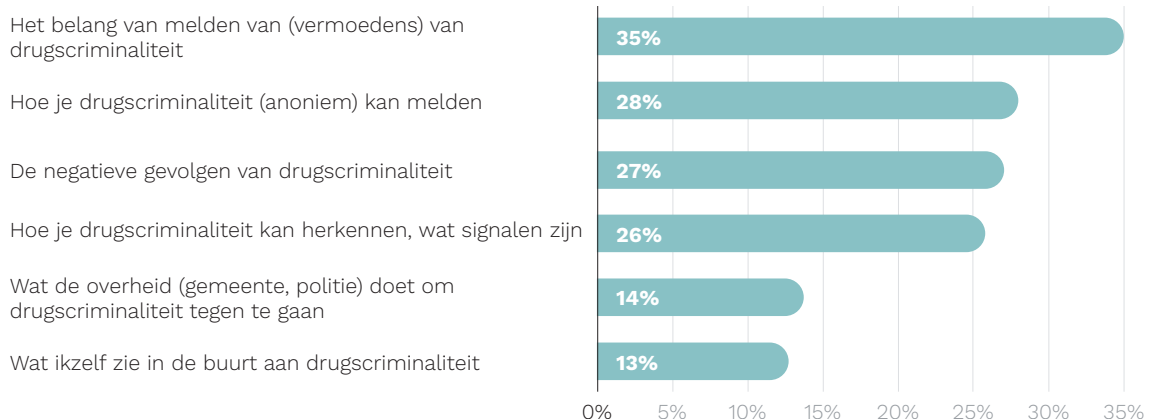
Bezoekers konden bij deze stand (zie foto rechts boven) twee banners bekijken: één ging specifiek over drugsdumpingen in mestkelders, de andere banner toont informatie over wat drugsdumpingen inhouden en wat het gevaar hiervan is. Indien bezoekers vragen hadden konden zij deze aan de begeleiders van de stand stellen (indien zij op dat moment bij de stand aanwezig waren⁴).

3. De campagne 'XTC, daar zit een luchtje aan'.

Bij deze interventie spreken de 'campagnevoerders' burgers aan om een nieuw 'parfum' Xtacy te proberen. De benaderingswijze verschilt hierbij per persoon. Men start bijvoorbeeld met de vraag of men hennep herkent en gaat daarna door naar de geur van XTC of richt zich direct op XTC (bijvoorbeeld met de vraag 'weet u al hoe een XTC-lab ruikt?'). Ook vroeg een campagnevoerder soms in het algemeen 'mag ik u dit geurtje laten ruiken' om een verrassingseffect te genereren dat het om XTC gaat. Na het benaderen proberen de campagnevoerders met de burger in het gesprek te gaan, met name over herkennen van drugscriminaliteit en het melden hiervan: de bereidheid tot melden en de (anonieme) meldmogelijkheden. Hiernaast een foto van de stand van de XTC-geur campagne. Het is goed om hierbij op te merken dat de campagnevoerders (twee vrouw en één man) vrijwel niet achter deze tafel hebben gestaan. Zij bevonden zich voor de tafel en benaderden actief burgers.

2.1.2 Toelichting bij de interventies

We veronderstellen dat alleen het bezoeken van een interventie minder invloed heeft op een burger dan wanneer dit bezoek gepaard ging met een toelichting vanuit een interventiebegeleider: een gesprek over bijvoorbeeld het herkennen of melden van drugscriminaliteit. Om inzicht te krijgen in hoeverre en waarover dergelijke gesprekken plaats hebben gevonden stelden we de deelnemers de volgende vraag: 'Heeft u gesproken met iemand die deze 'belevissen' begeleidde (zoals iemand van de gemeente of Strukton)?' Respondenten konden hier meerdere antwoorden aankruisen. Alle respondenten bleken met een interventiebegeleider gesproken te hebben. De gesprekken gingen het vaakst over het belang van het melden van (vermoedens) van drugscriminaliteit, gevolgd door hoe je drugscriminaliteit (anoniem kunt melden). In figuur 2.1 is een overzicht te vinden van de onderwerpen van deze gesprekken.

Figuur 2.1 Onderwerpen gesprekken over de interventies, aantallen (n=144⁵)

⁴ Dit was ongeveer de helft van de tijd het geval.

⁵ In totaal zijn 144 antwoorden gegeven door 85 respondenten.

2.1.3 Aantal belevenissen deelname

Op de Veiligheidsmarkt hebben 85 deelnemers de vragenlijst ingevuld. De meeste respondenten hebben de hennepcontainer bezocht, gevolgd door de Xtacy-geur en de stand over drugsafval. In tabel 2.2 is de verdeling te zien van de respondenten over de interventies in aantallen en procenten.

Belevenis	Aantal	Percentage t.o.v. totaal aantal respondenten
De (stand met) Xtacy-geur	45	53%
De stand over drugsafval	20	21%
De hennepcontainer	65	77%

Tabel 2.2 Respondenten per belevenis

Niet elke respondent heeft alle belevenissen bezocht. Tabel 2.3 laat zien hoeveel en welke belevenissen de respondenten hebben bezocht. Hierin is af te lezen dat de meeste respondenten één belevenis hebben bezocht, waarvan de hennepcontainer het vaakst is bezocht. Omdat

de drugsafval-stand slechts één unieke bezoeker heeft gehad, kunnen we de invloed van deze interventie niet apart bespreken. Voor de Xtacy-geur (Hoofdstuk 4) en de hennepcontainer (Hoofdstuk 5) doen we dit wel.

Aantal belevenissen	Totaal	Verdeling
De (stand met) Xtacy-geur	66 (66%)	Alleen Xtacy-geur: 19 Alleen drugsafval: 1 Alleen de hennepcontainer: 36
De stand over drugsafval	13 (15%)	Xtacy + hennep: 10 Xtacy + drugsafval: 3 Drugsafval + hennep: 0
De hennepcontainer	16 (19%)	

Tabel 2.3 Verdeling over de belevenissen

2.1.4 Mechanismen

We hebben per interventie mechanismen geïdentificeerd om de meldingsbereidheid te verhogen. Op basis van de uitvoering van de interventie of de inhoud van de gesprekken die door de interventiebegeleiders zijn gevoerd, zijn mogelijk nog meer mechanismen in werking getreden. In hoofdstuk 4 en 5 hebben we daarom naar alle eerder geïdentificeerde mechanismen gekeken die de meldingsbereidheid voor ondermijnende criminaliteit kunnen vergroten. Hieronder benoemen we de specifieke mechanismen per interventie.

De hennepcontainer is in elk geval gericht op de volgende mechanismen:

Een toename van kennis over signalen van drugscriminaliteit:
het herkennen van een hennepkwekerij;

Een toename van bewustzijn over de ernst van de drugscriminaliteit:
de kans op brand in een slecht gebouwde hennepkwekerij.

De stand over het dumpen van drugsafval is in elk geval gericht op:

Een toename van bewustzijn over de ernst van de drugscriminaliteit:
de gevolgen van drugsafvaldumping.

De campagne XTC, daar zit een luchtje aan is in elk geval gericht op:

Een toename van kennis over signalen van drugscriminaliteit:
de geur van XTC;

Een toename van kennis over (anonieme) meldmogelijkheden.

De gesprekken die interventie-eigenaren met de deelnemers van de Veiligheidsmarkt hadden (beschreven in figuur 2.1) bleken met name gericht op:

Een toename van bewustzijn over de ernst van de drugscriminaliteit en het belang van het melden hiervan;

Een toename van kennis over signalen van drugscriminaliteit;

Een toename van kennis over (anonieme) meldmogelijkheden.

Voor zover bekend is er vooraf geen specifieke doelgroep benoemd voor deelname aan de drie interventies, anders dan impliciet de inwoners van Heusden. Vooraf waren er dan ook geen verwachtingen over de vooruitgang van een bepaalde doelgroep (onderzoeksvraag 3). Door

deze interventies op de Veiligheidsmarkt aan te bieden bereikt men echter wel een specifieke doelgroep (zie ook Paragraaf 3.1 waarin we de onderzoekspopulatie met de werkelijke populatie van de gemeente Heusden vergelijken).

2.2 Vragenlijstontwikkeling

We ontwikkelden voor de pilot in Heusden een vragenlijst met de volgende vragenblokken:

Interventie(s) waaraan is deelgenomen.

Meldgedrag voor de interventie (inclusief redenen waarom niet te melden).

Inschatting meldingsbereidheid voor de interventie.

Inschatting meldingsbereidheid na de interventie.

Ontwikkeling verschillende mechanismen die bij kunnen dragen aan meldingsbereidheid⁶.

Achtergrondkenmerken deelnemer interventie: leeftijd, sekse, herkomst, opleidingsniveau, drugsgebruik.

Deze vragenlijst legden we voor aan enkele experts en testten we bij negen diverse respondenten. Na verbeteringen is de vragenlijst online geprogrammeerd.

2.3 Veldwerk Heusden

De vragenlijst voor de Veiligheidsmarkt Heusden is voorgelegd aan een aantal vragenlijstexperts (voor een uitgebreide beschrijving hiervan, zie hoofdstuk 2) en getest bij een aantal burgers. Na deze feedbackrondes werden de definitieve vragen geprogrammeerd in de digitale tool 'Question Pro'. De vragenlijst werd uiteindelijk in de app van Question Pro gezet, waardoor deze via de onderzoeks-iPads kon worden afgenomen.

Deze vragenlijst werd op zaterdag 21 september 2019 afgenomen tijdens de Veiligheidsmarkt op het Raadhuisplein in Drunen, gemeente Heusden, tussen 10.30-16.00 uur. Tijdens deze veldwerksessie werd gewerkt met drie enquêteurs die allen een iPad met de digitale vragenlijst bij zich hadden. De drie enquêteurs liepen tijdens hun enquêteronde om en rond de drie drugsgerelateerde stands op deze markt: de container met de hennepkwekerij, de drugsafvalbus en de stand met de Xtacy-geur.

Bij aanvang van de markt verdeelden de drie enquêteurs zich evenredig over de drie stands – waarbij iedere enquêteur de bezoekers aansprak die bij 'zijn' of 'haar' stand hoorde. Na een half uur bleek dat de interventie over drugsafval niet veel werd bezocht en bezoekers weinig contact maakten met de begeleiders die bij deze stand hoorden. Ook waren deze begeleiders zelf niet altijd aanwezig om bezoekers te woord te staan. Er is toen besloten om de enquêteur die bij deze stand hoorde afwisselend bij de hennepcontainer en de Xtacy-stand in te zetten. Dit om te voorkomen dat waardevolle respondenten bij deze twee interventies werden misgelopen. De nabijheid van de drie interventies/stands zorgde ervoor dat deze flexibele inzet mogelijk was.

De enquêteurs spraken de bezoekers aan die een van de drie interventies hadden bezocht. Bijvoorbeeld wanneer zij de hennepcontainer verlieten, of een praatje hadden gemaakt met

⁶ Zoals onderscheiden in het voorafgaande onderzoek (Broekhuizen e.a. 2018).

één van de medewerkers van de Xtacy-stand. De bezoekers werd vervolgens gevraagd de vragenlijst zelfstandig in te vullen, om sociaal wenselijke antwoorden te voorkomen. Veel bezoekers vulden de vragenlijst in samen met hun partner. Wanneer de bezoekers vragen hadden over de vragenlijst tijdens het invullen, stelden ze die aan de enquêteur. Gemiddeld duurde het invullen van de vragenlijst ongeveer 5 minuten. Veel bezoekers voelden de behoefte om nog even een kort praatje te maken over de problematiek die in hun omgeving speelt.

Er werden daarentegen weinig tot geen vragen gesteld over het doel van het onderzoek en/of de vragenlijst. Voor zover de werkzaamheden van de enquêteurs het toelieten, hebben ze achteraf een kort verslagje gemaakt van de inhoud van de gesprekken. Deze notities zijn ter illustraties in de onderhavige rapportage verwerkt. De enquêteurs en de senior onderzoeker ter plaatse hebben ook aantekeningen gemaakt over randvoorwaarden en aandachtspunten van de interventies. Deze zijn verwerkt in hoofdstuk 6.

3 Bereik van de interventie

In dit hoofdstuk beschrijven we wat voor type burger op de Veiligheidsmarkt Heusden door de aangeboden interventies bereikt is. Wat zijn de achtergrondkenmerken van deze burgers (3.1), wat is hun eerdere meldgedrag (3.2) en wat geven zij als reden om niet te melden (3.3)? Hiermee geven we antwoord op de vierde onderzoeksvraag: Wat zijn de achtergrondkenmerken van de participanten aan de interventies (en hoe verhouden deze zich tot de populatie?).

3.1 Kenmerken deelnemers interventie

In de enquête vragen we naar verschillende achtergrondkenmerken: geslacht, leeftijd, het geboorteland van de respondent en zijn/haar vader en moeder (om herkomst te kunnen bepalen), huidige en afgeronde opleiding (om opleidingsniveau te kunnen bepalen) en drugsgebruik.

We hebben hier naar gevraagd om twee redenen. Ten eerste om inzicht te krijgen in de

achtergrondkenmerken van de mensen die de interventies op de Veiligheidsmarkt hebben bezocht. Ten tweede kunnen we dan vervolgens kijken in hoeverre deze bezoekers aan de Veiligheidsmarkt representatief zijn voor de inwonerspopulatie van Heusden. In onderstaande gaan we in op de vergelijking tussen de deelnemers aan de Veiligheidsmarkt in Heusden en de populatie van Heusden.

3.1.1 Leeftijd

Van de 85 respondenten hebben 60 respondenten hun leeftijd ingevuld. De leeftijd van deze deelnemers varieerde van 21 tot 77 jaar met een gemiddelde leeftijd van 45 jaar. In tabel 3.1 is de verdeling over de leeftijdscategorieën te zien.

Leeftijd	Aantal	Percentage
21 of jonger	1	1%
22 tot 45 jaar	36	60%
46-65 jaar	13	22%
Ouder dan 65 jaar	10	17%
Totaal	60	100%

Tabel 3.1 Verdeling over leeftijdscategorieën⁷ (N=60)

Hoewel de gemiddelde leeftijd van de onderzoekspopulatie (45 jaar) niet veel afwijkt van de gemiddelde leeftijd van de populatie in Heusden (43 jaar), zijn er wel verschillen te zien in de afzonderlijke leeftijdscategorieën. Met name de jongeren van 21 jaar of jonger zijn ondervertegenwoordigd in de onderzoeksgroep. Slechts één procent van de respondenten

valt in deze categorie, ten opzichte van 24% in de bevolking van Heusden (zie tabel 3.2). Daarentegen zijn volwassenen in de categorie 22 tot 45 jaar sterk oververtegenwoordigd. Zij maken 27% uit van de inwoners van Heusden, maar 60% van de onderzoeksgroep valt hierbinnen. Dit heeft waarschijnlijk te maken met de doelgroep die afkomt op de Veiligheidsmarkt.

Leeftijd	Populatie bron: CBS	Onderzoeksgroep bron: enquête
21 of jonger	24%	1%
22 tot 45 jaar	27%	60%
46-65 jaar	30%	22%
Ouder dan 65 jaar	19%	17%
Totaal	100%	100%

Tabel 3.2 Verdeling over leeftijdscategorieën⁸ populatie Heusden en onderzoeksgroep Veiligheidsmarkt

3.1.2 Geslacht

Er hebben meer vrouwen (56%) dan mannen (44%) de vragenlijst op de Veiligheidsmarkt ingevuld. Deze verdeling wijkt af van de inwonerspopulatie van Heusden die bestaat uit 50% mannen en 50% vrouwen.

3.1.3 Opleidingsniveau

De verdeling over verschillende vormen opleidingsniveaus staat weergegeven in tabel 3.3.¹⁴ Het opleidingsniveau blijkt divers.

	Aantal	Percentage
Geen opleiding alleen basisonderwijs	5	6%
LBO VMBO basis kader	6	7%
MAVO VMBO TL	8	9%
Havo vwo gymnasium HBS	2	2%
MBO BOL BBL	17	20%
Propedeuse kandidaats, bachelor, HBO	28	33%
WO doctoraal master	13	15%
Onbekend	6	7%
Totaal	56	100%

Tabel 3.3 Verdeling over opleidingsniveaus (N=85)

Om de onderzoeksgroep te kunnen vergelijken met de populatie van Heusden hebben we de opleidingsniveaus ingedeeld naar de categorieën die het CBS hanteert. Tabel 3.4 laat zien dat het opleidingsniveau van de onderzoeksgroep hoger is dan die van de populatie van Heusden.

De onderzoeksgroep bevat beduidend meer personen met een hoog opleidingsniveau (47% versus 27%) en juist minder mensen met een middelbaar niveau (24% versus 42%) en een laag opleidingsniveau (18% versus 30%).

	Populatie bron: CBS	Onderzoeksgroep bron: enquête
Geen opleiding	-	2%
Laag onderwijs	30%	18%
Middelbaar onderwijs	42%	24%
Hoog onderwijs	27%	47%
Onbekend	3%	9%

Tabel 3.4 Opleidingsniveau populatie Woensdrecht en onderzoeksgroep Veiligheidsdag

3.1.4 Herkomst

Verreweg de meeste respondenten zijn geboren in Nederland: 92% van de 83 respondenten die deze vraag hebben beantwoord. Hiernaast is één respondent in Duitsland geboren en één respondent wil dit niet zeggen. Wanneer gekeken wordt naar het geboorteland van de ouders, dan heeft 92% van de 77 respondenten

die deze vraag hebben beantwoord een autochtone achtergrond. In vergelijking met de inwonerspopulatie van Heusden (Bron: CBS) is het aandeel respondenten met een Nederlandse achtergrond oververtegenwoordigd in de enquête (92% versus 86%).

3.1.5 Drugsgebruik

Tot slot zijn respondenten bevraagd over hun eigen drugsgebruik. Het merendeel van de respondenten geeft aan nooit drugs gebruikt te hebben. Ongeveer 8% van de respondenten geeft aan dat ze het afgelopen jaar weleens softdrugs hebben gebruikt, ten opzichte van 7%

van de algemene bevolking van 18 jaar of ouder in Nederland.⁹ Van onze onderzoeksgroep geeft 9% aan in het afgelopen jaar cocaïne, amfetamine en/of XTC te hebben gebruikt. Dit is een stuk hoger dan de landelijke percentages van 1,8% voor cocaïne- en 2,7% voor XTC-gebruik.

3.1.6 Samenvattend

De onderzoeksgroep kijkt op een aantal punten af van de populatie van Heusden: jongeren zijn ondervertegenwoordigd, evenals inwoners met een lage of middelbare opleiding. Het aantal inwoners met een niet-Nederlandse herkomst

is iets ondervertegenwoordigd. Het percentage deelnemers aan de enquête met eerder harddruggebruik ligt hoger dan het landelijke gemiddelde.

3.2 Eerder meldgedrag

Aan de deelnemers is gevraagd of ze al eerder melding hebben gemaakt van criminaliteit of vermoedens hiervan bij een instantie, zoals de politie, gemeente of Meld Misdaad Anoniem. Van de 85 respondenten geeft 31% aan van wel, de overige respondenten beantwoorden deze

vraag met nee. Nadere analyse wijst uit dat 18% van de respondenten melding heeft gemaakt van één van de onderscheiden vormen van ondermijnende criminaliteit (15% van één vorm, 1% van twee vormen en 1% van drie vormen).

Een respondent die aangeeft regelmatig te melden stelt:

“Ik zie veel auto's in en uit een woning komen tegenover mij. Ik meld alles. Ik ben voor niemand bang. Mijn kinderen moeten hier ook gewoon veilig kunnen leven.”

Bij mensen die weleens hebben gemeld, gaat het om verschillende vormen van ondermijnende criminaliteit. Hennepteelt komt het meeste voor, gevolgd door het verkopen van harddrugs, het dumpen van drugsafval en illegale bewoning (zie tabel 3.5). Andere vormen waar specifiek naar gevraagd is, zoals het maken van harddrugs, illegale prostitutie of witwassen zijn door respondenten niet genoemd.

Respondenten konden het ook aangeven als ze een andere vorm van criminaliteit hebben gemeld. Twaalf respondenten gaven hierop een andere vorm aan, zoals (huiselijk) geweld of het dumpen van huisafval of drugsoverlast.

Bron: veldwerknootities enquêteurs

⁹ We hebben geen gegevens van het drugsgebruik van de populatie in Heusden tot onze beschikking. Daarom kijken we ter vergelijking naar nationale cijfers op basis van de Nationale Drugsmonitor (Jaarbericht 2018, WODC en Trimbos Instituut).

	Aantal	Percentage
Hennepsteelt	8	9%
Het verkopen van harddrugs (zoals XTC, cocaïne, heroïne en LSD)	5	6%
Het dumpen van drugsafval	3	4%
Illegale bewoning	3	4%
Witwassen	0	-
Het maken van harddrugs (zoals XTC, cocaïne, heroïne en LSD)	1	3%
Andere vorm van criminaliteit	9	27%
Het maken van harddrugs (zoals XTC, cocaïne, heroïne en LSD)	0	-
Andere vorm van criminaliteit	12	14%

Tabel 3.5. Overzicht gemelde criminaliteitsvormen

Er zijn geen significante verschillen in eerder meldgedrag tussen respondenten met verschillende achtergrondkenmerken: leeftijd, sekse, opleidingsniveau, drugsgebruik.

3.3 Redenen om niet te melden

Van de 59 respondenten die nog niet eerder een melding hebben gedaan geeft het merendeel, namelijk 47 respondenten, aan dat dit komt omdat zij geen criminaliteit gezien hebben (80% van de niet-melders). Als respondenten wel weet hebben van criminaliteit, dan melden zij

dit het vaakst niet omdat ze er zelf geen last van hebben. Uit de veldwerknooties van de enquêteurs blijkt dat sommige respondenten een hennepkwekerij minder snel melden, dan een XTC-lab. Veel gehoorde opmerkingen waren onder andere:

	Aantal
Ik heb er zelf geen last van	11
Ik wist het niet zeker genoeg	7
De gemeente/politie doet toch niets met mijn melding	6
Ik wil geen 'verrader' zijn	2
Melden kost veel moeite/tijd	2
Melden heeft geen zijn, dit soort activiteiten zijn toch niet tegen te houden	2
Ik ben bang voor wraak	1
Ik ben bang dat ik iemand vals beschuldig	1
Ik had (te) weinig bewijs	1
Anders, namelijk 'valt mij niet op'	1

Tabel 3.6. Redenen om waargenomen criminaliteit niet te melden¹⁰

Meerdere respondenten benoemen in een aanvullend gesprek met de enquêteurs dat zij vanwege angst voor wraak geen melding maken van criminaliteit. Dit is opvallend, omdat slechts één respondent dit als reden heeft genoemd als reden om niet te melden. Een reden hiervoor kan zijn, dat ook mensen die wel eerder hebben gemeld – die dus de 'waarom zij niet gemeld hebben

¹⁰ De aantallen tellen op tot boven het totale aantal respondenten, omdat respondenten meerdere antwoorden mochten geven.

vraag' niet hoeften te beantwoorden – bang zijn voor wraak. Een andere reden kan zijn dat men in de gesprekken meer over het algemeen praat over dat ze bang zouden zijn om melding te maken van criminaliteit, terwijl dit uiteindelijk niet de reden is dat men bij een feitelijke constatering van criminaliteit geen melding heeft gemaakt. Twee korte voorbeelden van een aanvullend gesprek:

“Van een brand of een inbraak zou ik zeker melding maken. Voor die daders ben ik niet bang. Maar de mensen die betrokken zijn in de drugswereld zijn echt meedogenloos”.

“Ook zag zij veel wietplantages in huizen. Zij maakte hier echter nooit melding van, omdat ze bang was voor de represailles”.

Kader 3.1 Angst voor represailles

Op de Veiligheidsmarkt lichten twee respondenten, een echtpaar in de 50, toe waarom ze geen melding maken van drugscriminaliteit:

“Zowel de man als de vrouw hebben vermoedens wie betrokken zou kunnen zijn bij de productie en handel van drugs in hun omgeving. De enquêteur vraagt of ze daarvan melding zouden maken bij de politie, maar hierop reageren de twee met een ontkennend antwoord. Ze geven aan bang te zijn voor represailles en vertellen verschillende verhalen waar hun angst voor de drugswereld uit blijkt. Zo vertelt de man:

‘Eén van mijn jeugdvrienden is in Italië geliquideerd omdat hij zich bezig hield met drugshandel. Hij belde me een paar dagen daarvoor nog om te zeggen dat hij bang was dat hem iets aangedaan zou worden en dat hij op de vlucht ging. Hij heeft het helaas niet kunnen ontvluchten. In deze wereld is het óf doorgaan óf de dood, stoppen is geen optie.’”

Kader 3.1 geeft een uitgebreider voorbeeld van één van de gesprekken over de angst voor represailles.

4 Interventie

1: Xtacy-geur

Zoals gezegd in Hoofdstuk 1 hebben we op basis van eerder onderzoek (Broekhuizen e.a., 2018) verschillende factoren geïdentificeerd die van invloed zijn op de meldingsbereidheid van burgers voor ondermijnende criminaliteit.

In dit hoofdstuk bespreken we in paragraaf 4.1 hoeverre het meemaken van de belevenis 'XTC, daar zit een luchtje aan' heeft bijgedragen aan een ontwikkeling van deze factoren. Hiermee beantwoorden we de onderzoeksvragen:

In hoeverre gaan de beoogde mechanismen van de interventie in werking?

Welke verschillen zijn er hierin tussen participanten aan de interventie met verschillende achtergrondkenmerken?

In paragraaf 4.2 kijken we naar de ontwikkeling van de inschatting van de meldingsbereidheid. Hiermee geven we antwoord op de volgende onderzoeksvragen¹¹:

Leidt de interventie tot een hogere meldingsbereidheid?

Welke verschillen zijn er hierin tussen participanten aan de interventie met verschillende achtergrondkenmerken?

In dit hoofdstuk bespreken we de resultaten van de respondenten die alleen de belevenis van de Xtacy-geur hebben meegemaakt. Het gaat om 19 respondenten.

4.1 Ontwikkeling mechanismen meldingsbereidheid

4.1.1 Bewustzijn

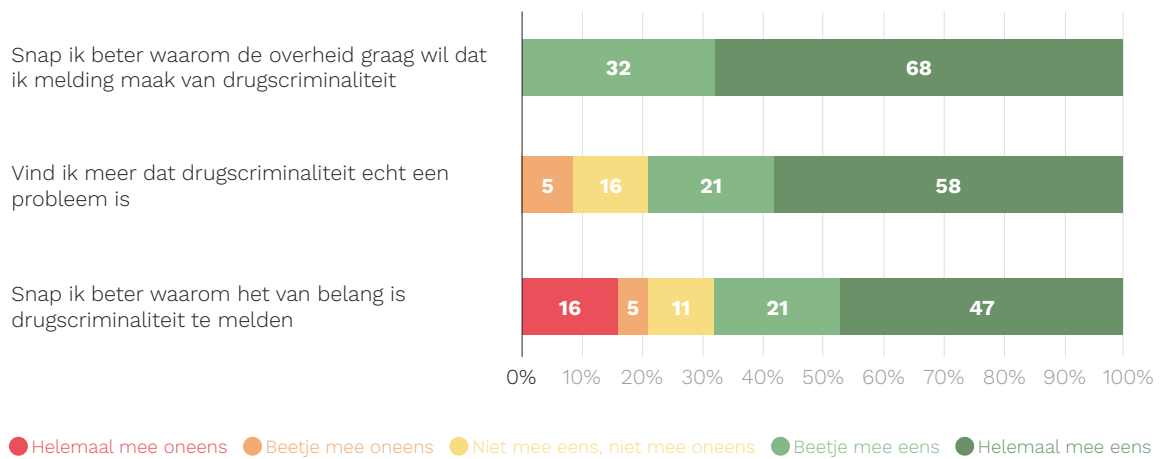
Figuur 4.1 laat zien dat het merendeel van de deelnemers aan de Xtacy-interventie door het bijwonen van de Veiligheidsmarkt meer bewust is geworden van de ernst van drugscriminaliteit en het belang dergelijke criminaliteit te melden.¹² Alle respondenten stellen dat ze na het bezoeken van de Veiligheidsmarkt beter snappen waarom de overheid graag wil dat de respondent melding

maakt van drugscriminaliteit¹³. Hiernaast geeft 79% aan dat ze na de sessie meer vinden dat drugscriminaliteit echt een probleem is (15 van de 19 respondenten). Tot slot stelt 68% van de respondenten dat ze beter snappen waarom het van belang is drugscriminaliteit te melden (13 van de 19 respondenten).

¹¹ We richten hier ons voor nu op de korte termijn.

¹² Onze vraagstelling richtten zich op de hele Veiligheidsmarkt ('Na het bezoeken van deze Veiligheidsmarkt'), voor dit hoofdstuk is echter alleen gekeken naar de respondenten die alleen de XTC-interventie hebben gedaan. In de tekst formuleren wij het daarom soms als volgt: 'na deelname aan de XTC-interventie....'

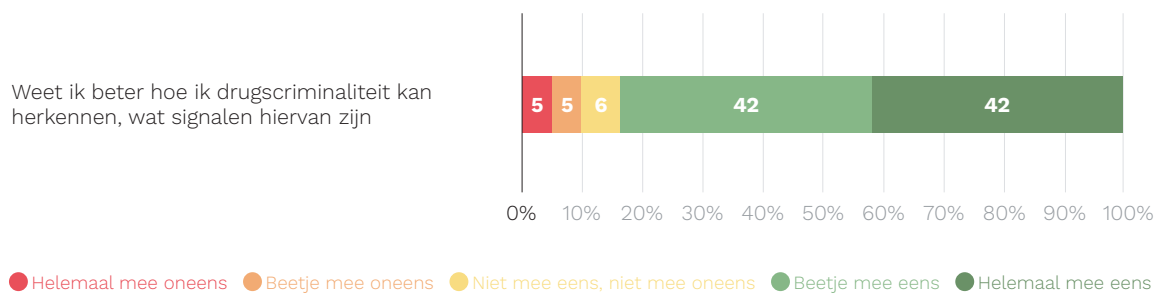
¹³ Hiervoor tellen we de antwoorden 'beetje mee eens' en 'helemaal mee eens' bij elkaar op.

Figuur 4.1 Ontwikkeling bewustzijn ernst en belang melden deelnemers Xtacy-interventie, % (N=19)

4.1.2 Kennis signalen

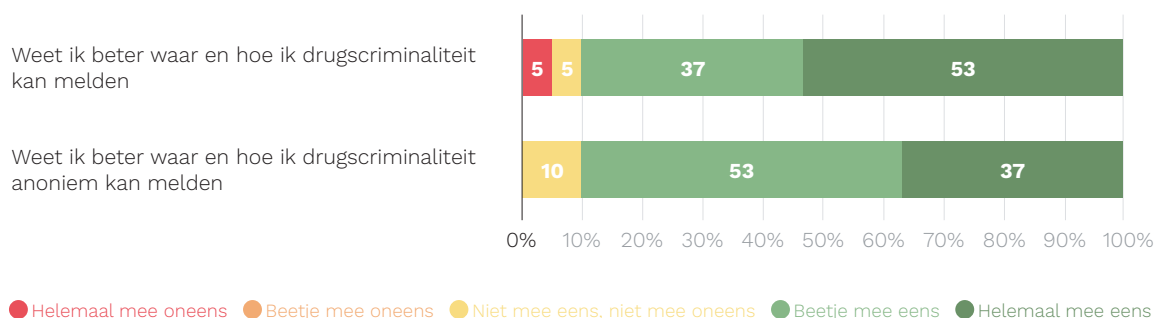
Figuur 4.2 geeft weer dat 84% van de deelnemers aan de interventie 'XTC, daar zit een luchtje aan' na de Veiligheidsmarkt beter weet hoe drugscriminaliteit te herkennen is, wat hiervan signalen zijn.

Figuur 4.2 Ontwikkeling kennis signalen deelnemers Xtacy interventie, % (N=19)

4.1.3 Kennis over (anoniem) melden

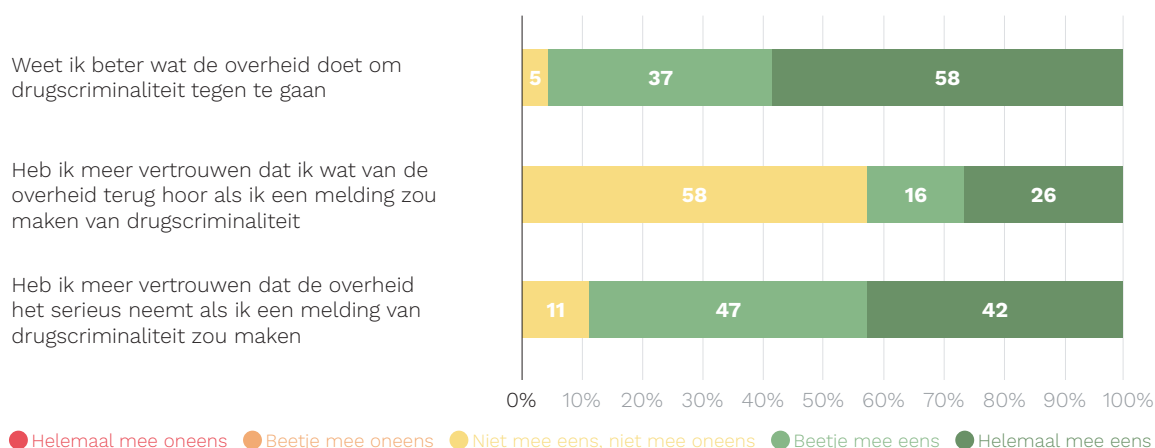
Aan de respondenten is gevraagd of zij door de belevenis beter weten hoe ze drugscriminaliteit (anoniem) kunnen melden. Uit figuur 4.3 blijkt dat 90% van de respondenten door het meemaken van de interventie 'XTC, daar zit een luchtje aan' beter weet waar en hoe ze drugscriminaliteit kunnen melden. Daarnaast geeft eveneens 90% aan dat ze beter weten waar ze dit anoniem kunnen melden.

Figuur 4.3 Ontwikkeling (anoniem) melden deelnemers Xtacy-interventie, % (N=19)

4.1.4 Vertrouwen in rol overheid

Tot slot kijken we naar het vertrouwen in de overheid als het gaat om de aanpak van drugscriminaliteit en het omgaan met een melding van drugscriminaliteit.¹⁴ Figuur 4.4 toont de bevindingen. Hieruit is op te maken dat het vertrouwen in de rol van de overheid bij de meeste respondenten is toegenomen. Respondenten hebben vooral meer inzicht gekregen in wat de overheid doet om drugscriminaliteit tegen te gaan. Het minst is er een positieve ontwikkeling in het vertrouwen iets terug te horen van de overheid na een melding van drugscriminaliteit. Mogelijk komt dit, omdat respondenten ervan op de hoogte zijn dat bij een anonieme melding (via Meld Misdaad Anoniem) er geen terugkoppeling plaats kan vinden, dit hebben we echter niet nader onderzocht.

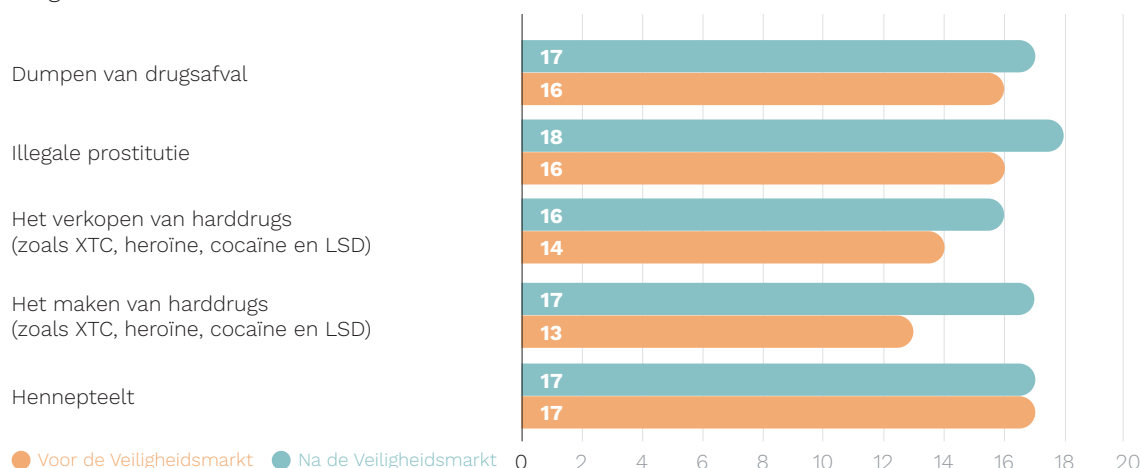

Figuur 4.4 Ontwikkeling vertrouwen overheid deelnemers Xtacy- interventie, % (N=19)

4.2 Ontwikkeling inschatting meldingsbereidheid

Aan de respondenten is gevraagd of ze voor de Veiligheidsmarkt melding gemaakt zouden hebben¹⁵ van verschillende soorten ondermijnende criminaliteit¹⁶ en vervolgens hoe ze hier na de Veiligheidsmarkt tegen aan kijken¹⁷. Hierbij hebben we naast vormen van drugscriminaliteit ook gevraagd naar illegale prostitutie.

In figuur 4.5 zijn de verschillen voor en na de Veiligheidsmarkt af te lezen van deelnemers aan de Xtacy-interventie. Hierin is te zien, dat de meldingsbereidheid voor het maken van harddrugs het sterkst is toegenomen, namelijk van 68% tot 89%. Andere vormen zijn (bijna) gelijk gebleven. In zijn algemeenheid lijkt het erop alsof het merendeel van de deelnemers deze criminaliteitsvormen ook voor de Veiligheidsmarkt al zou melden. Zo geeft 84% van de respondenten aan het dumpen van drugsafval voor de interventie te melden, versus 89% erna.

Figuur 4.5 Ontwikkeling inschatting meldingsbereidheid deelnemers Xtacy-interventie, aantallen (N=19)¹⁸
Meldingsbereidheid betreft de categorieën waarschijnlijk wel en zeker wel melden.

¹⁴ Over het begrip 'overheid' is de volgende toelichting gegeven in de vragenlijst: met de overheid bedoelen we bijvoorbeeld de politie of de gemeente.

¹⁵ 'Stel dat u de volgende soorten criminaliteit in uw buurt ziet. Zou u voor vandaag hiervan melding hebben gemaakt?' Antwoordmogelijkheden: zeker wel, waarschijnlijk wel, waarschijnlijk niet, zeker niet.

¹⁶ Omdat het begrip 'ondermijnende criminaliteit' breed en vaag is, hebben we ervoor gekozen dit begrip te operationaliseren door vijf verschillende vormen van ondermijnende criminaliteit (met een focus op drugscriminaliteit, gezien de vergelijkbare focus van de interventies).

¹⁷ 'We hebben u net gevraagd of u voor vandaag melding zou hebben gemaakt van criminaliteit. We willen nu graag weten hoe dat nu is, dus nadat u de sessie 'XTC, daar zit een luchtje aan' bezocht heeft. Zou u nu, na vandaag melding maken als u de volgende soorten criminaliteit in uw buurt zou zien?' Antwoordmogelijkheden: zeker wel, waarschijnlijk wel, waarschijnlijk niet, zeker niet.

¹⁸ Bij de vraag over het maken van harddrugs hebben 18 respondenten geantwoord.

Bovenstaande analyse focust op het aandeel respondenten dat waarschijnlijk of zeker gaat melden en de ontwikkeling van het totaal van hen. In die analyse komen kleinere ontwikkelingen niet in zicht, bijvoorbeeld van iemand die eerst 'zeker niet' zou melden, maar nu 'waarschijnlijk niet' of van 'waarschijnlijk wel' naar 'zeker wel'. Om ook hier inzicht in te geven voerden wij een extra analyse uit. Hieruit blijkt

dat per onderscheiden criminaliteitsfenomeen tussen de drie personen (hennepsteelt) en zeven personen (maken harddrugs) een positieve ontwikkeling hebben doorgemaakt (één of meer categorieën positiever). Per fenomeen zijn er ook één of twee respondenten die juist een negatieve ontwikkeling laten zien. We hebben nog geen verklaring voor deze negatieve ontwikkeling.

Ontwikkeling	Positief	Gelijk	Negatief
Drugsafval	4	15	0
Prostitutie	4	15	0
Verkopen harddrugs	6	12	1
Maken harddrugs	7	9	1
Hennepsteelt	3	14	2

Tabel 4.6 Ontwikkeling meldingsbereidheid, aantallen (N=17-19)

5 Interventie

2: Hennepcontainer

Dit hoofdstuk beschrijft de resultaten van de respondenten die alleen de belevenis van de hennepcontainer hebben meegemaakt. Het gaat om 36 respondenten. Vergelijkbaar met hoofdstuk 4 gaan we eerst in op de ontwikkeling van mechanismen die van invloed zijn op meldingsbereidheid (paragraaf 5.1: onderzoeksvraag 3) en daarna op de ontwikkeling van de inschatting van meldingsbereidheid (paragraaf 5.2: onderzoeksvraag 4).

5.1 Ontwikkeling mechanismen meldingsbereidheid

5.1.1 Bewustzijn

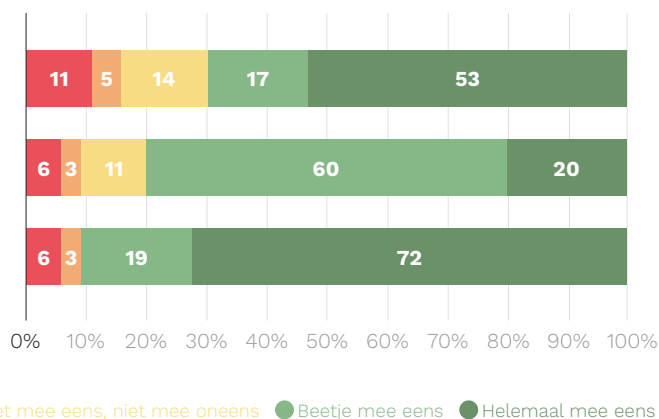
Figuur 5.1. laat zien dat het merendeel van de deelnemers zich door het bezoeken van de hennepcontainer meer bewust is geworden van de ernst van drugscriminaliteit en het belang dergelijke criminaliteit te melden.¹⁹ Bijna alle respondenten stellen dat ze na de Veiligheidsmarkt beter snappen waarom de

overheid graag wil dat de respondent melding maakt van drugscriminaliteit.²⁰ Hiernaast geeft 81% aan dat ze na de sessie meer vinden dat drugscriminaliteit echt een probleem is. Tot slot stelt 70% van de respondenten dat ze beter snappen waarom het van belang is drugscriminaliteit te melden.

Snap ik beter waarom het van belang is drugscriminaliteit te melden

Vind ik meer dat drugscriminaliteit echt een probleem is

Snap ik beter waarom de overheid graag wil dat ik melding maak van drugscriminaliteit

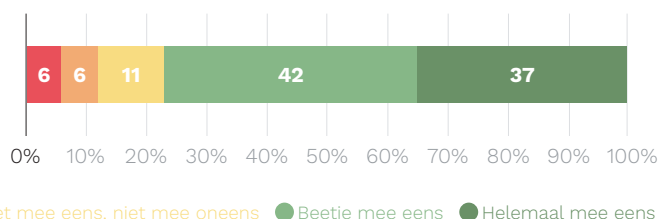

Figuur 5.1. Ontwikkeling bewustzijn ernst en belang melden bezoekers van de hennepcontainer, % (N=36)

5.1.2 Kennis signalen

Figuur 5.2 geeft weer dat 79% van de bezoekers van de hennepcontainer beter weet hoe drugscriminaliteit te herkennen is en wat hiervan signalen zijn.

Weet ik beter hoe ik drugscriminaliteit kan herkennen, wat signalen hiervan zijn

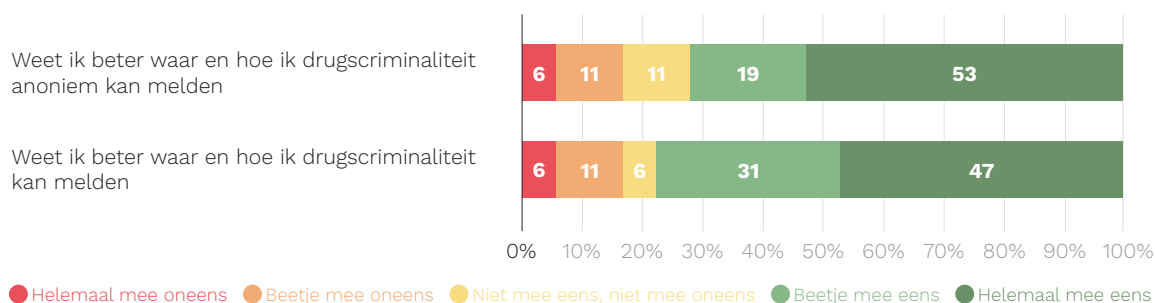
Figuur 5.2. Ontwikkeling kennis signalen bezoekers hennepcontainer, % (N=36)

¹⁹ Onze vraagstelling richt zich op de hele Veiligheidsmarkt ('Na het bezoeken van deze Veiligheidsmarkt'), voor dit hoofdstuk is echter alleen gekeken naar de respondenten die alleen de hennepcontainer hebben gedaan. In de tekst formuleren wij het daarom soms als volgt: 'na het bezoeken van de hennepcontainer....'

²⁰ Ook hiervoor tellen we de antwoorden 'beetje mee eens' en 'helemaal mee eens' bij elkaar op.

5.1.3 Kennis over (anoniem) melden

Uit figuur 5.3. blijkt dat 78% van de respondenten door het bezoeken van de hennepcontainer beter weet waar en hoe ze drugscriminaliteit kunnen melden. Daarnaast geeft 72% aan dat ze beter weten waar ze dit anoniem kunnen melden.

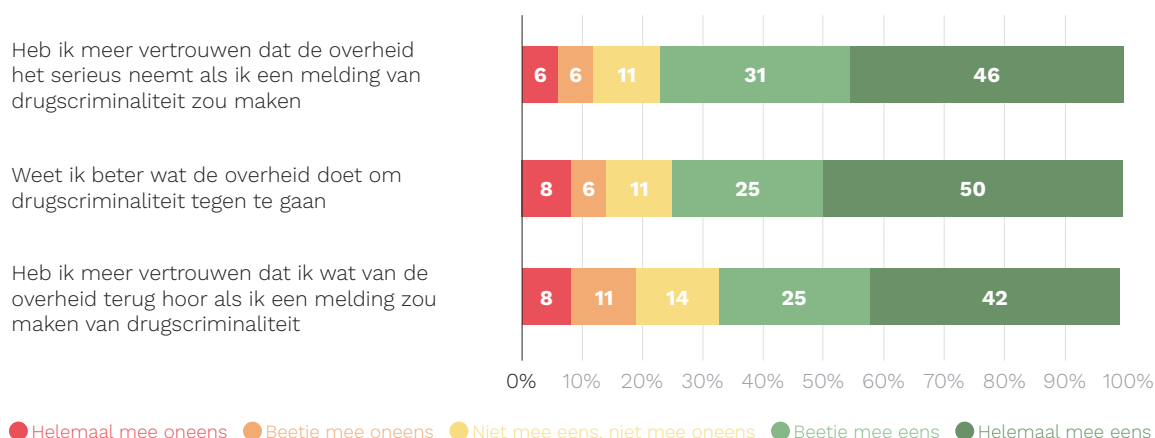
Figuur 5.3 Ontwikkeling (anoniem) melden bezoekers hennepcontainer, % (N=36)

5.1.4 Vertrouwen in rol overheid

Tot slot kijken we naar het vertrouwen in de overheid als het gaat om de aanpak van drugscriminaliteit en het omgaan met een melding van drugscriminaliteit. Hiervoor hebben we de respondenten drie stellingen voorgelegd die zijn terug te zien in figuur 5.4.

Deze figuur laat zien dat 78% van de respondenten door het bezoeken van de

hennepcontainer meer vertrouwen heeft gekregen dat de overheid hen serieus neemt bij een drugsmelding. Een iets kleiner deel van de respondenten geeft aan dat ze nu wel meer in vertrouwen hebben dat ze iets terug horen van de overheid bij een melding, namelijk 67%. En 75% weet nu beter wat de overheid doet om drugscriminaliteit tegen te gaan.

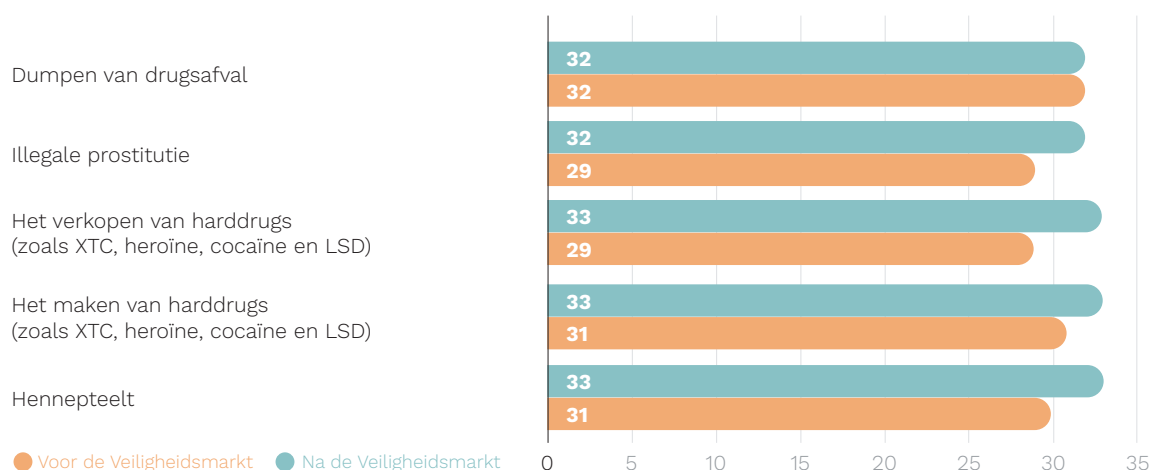

Figuur 5.4 Ontwikkeling vertrouwen overheid bezoekers hennepcontainer, % (N=36)

5.2 Ontwikkeling inschatting meldingsbereidheid

Aan de respondenten is de vraag gesteld of ze voor de Veiligheidsmarkt melding gemaakt zouden hebben van verschillende soorten ondermijnende drugscriminaliteit en vervolgens hoe ze hier na de Veiligheidsmarkt tegen aan kijken. In figuur 5.5 zijn de verschillen voor en na de veiligheidsmarkt af te lezen van de deelnemers aan de interventie

hennepcontainer. Hierin is te zien dat de meldingsbereidheid voor de verschillende soorten criminaliteit lichtelijk is toegenomen. Alleen voor het dumpen van drugsafval blijft de meldingsbereidheid gelijk. Ook hier zien we dat het merendeel van de deelnemers inschat dat zij verschillende criminaliteitsvormen ook voor de Veiligheidsmarkt al zouden melden.

Figuur 5.5 Ontwikkeling inschatting meldingsbereidheid bezoekers hennepcontainer, aantallen (n=36)
Samengevoegde antwoorden op de categorieën 'Zeker wel' en 'Waarschijnlijk wel' melden.

Bovenstaande analyse focust op het aandeel respondenten dat waarschijnlijk of zeker gaat melden en de ontwikkeling van het totaal van hen. In die analyse komen kleinere ontwikkelingen niet in zicht, bijvoorbeeld van iemand die eerst 'zeker niet' zou melden, maar nu 'waarschijnlijk niet' of van 'waarschijnlijk wel' naar 'zeker wel'. Om ook hier inzicht in te geven voerden wij een extra analyse uit. Hieruit blijkt dat per onderscheiden criminaliteitsfenomeen tussen de twee personen (drugsafval) en tien personen (maken harddrugs) een positieve ontwikkeling hebben doorgemaakt (één of meer categorieën positiever). Per fenomeen zijn er ook één of twee respondenten die juist een negatieve ontwikkeling laten zien.

Ontwikkeling	Positief	Gelijk	Negatief
Drugsafval	2	32	2
Prostitutie	8	27	1
Verkopen harddrugs	9	27	0
Maken harddrugs	10	24	2
Hennepteelt	6	29	1

Tabel 5.6 Ontwikkeling meldingsbereidheid, aantallen (N=36)

Meerdere interventies

Tot slot hebben we (in het kader van onderzoeksvraag 7) gekeken naar de ontwikkeling van de meldingsbereidheid op de verschillende delicten bij het bezoeken van meerdere interventies (1, 2 of 3). Hieruit was echter geen duidelijke relatie te zien

tussen het aantal bezochte interventies en de meldingsbereidheid. We kunnen dus niet zeggen dat het bezoeken van meerdere interventies leidt tot een hoger inschatting van de meldingsbereidheid. Een overzichtstabel van deze analyse is te vinden in de bijlage.

6 Lessen voor de uitvoering van interventies

Op basis van de observaties van het onderzoeksteam gedurende de Veiligheidsmarkt hebben we een aantal lessen en aandachtspunten geformuleerd voor de verschillende interventies. Dit hoofdstuk dient ter lering voor de toekomstige inzet van deze of soortgelijke interventies.

6.1 Algemeen

De plek waar de drie interventies rondom drugscriminaliteit stonden betrof de zogenaamde dode hoek van de Veiligheidsmarkt. De stands stonden in de schaduw en veel mensen stonden met de rug naar de stands te kijken naar de politie- en brandweerdemonstraties die plaatsvonden op het plein. Er was hierdoor wat

minder doorloop dan op andere plekken van de Veiligheidsmarkt. Ook was de afstand van de hekken rondom dit plein tot en met de stands vrij groot, waardoor bezoekers niet automatisch een goed zicht op deze stands kregen (maar er echt naartoe moesten lopen).

6.2 Xtacy-geur

Wat werkte goed?

De begeleiders van de interventie benaderden actief de bezoekers van de Veiligheidsmarkt. Het beste werkte dit met een directe vraag²²: 'Weet u al hoe een XTC-lab ruikt?', hetgeen mensen direct aanzet tot het ruiken van de geur en een gesprek.

Het inzetten van een geur bleek een effectieve manier om mensen te bereiken. Mensen zijn geïnteresseerd en op een speelse manier wordt een belangrijk onderwerp duidelijk gemaakt.

Verder hielp een glimlach en flinke dosis enthousiasme goed; mensen zijn vrijwillig op hun zaterdag op de Veiligheidsmarkt en vinden het leuk om een 'gezellig praatje' te maken.

De interactie tussen interventiemedewerker en bezoeker is van belang. Informatie blijft meer hangen, wanneer sprake is van actieve interactie.

De roze kleur zorgde er voor dat de stand en begeleiders extra opvielen; zowel van de tafels, als van de roze shirts die de begeleiders van de stand aan hadden

²² De interventiebegeleiders van de Xtacy-geur probeerden tijdens de interventie verschillende benaderingswijzen uit.

Aandachtspunten

De tafel van de XTC-geurinterventie was vrij klein en viel (ondanks de roze elementen) niet heel erg op bij bezoekers. Het tafeltje zou wellicht nog iets meer kunnen opvallen, door bijvoorbeeld een banner, poster of vlag te gebruiken

Een algemene vraag als start van het gesprek ('Mag ik u dit geurtje laten ruiken?') zorgde enerzijds voor dat mensen verrast werden als bleek dat het om de geur van een drugslab ging, maar anderzijds dat sommige mensen weigerden omdat ze bang waren dat de interventiebegeleider een verkoper is.

6.3 De hennepcontainer

Wat werkte goed?

De hennepkwekerij in de container bleek een publiekstrekker die bezoekers naar de 'ondermijningshoek' op de Veiligheidsmarkt trok, waardoor alle drie de interventies meer bezoekers kregen.

De begeleiders probeerden met zoveel mogelijk bezoekers een praatje te maken, waardoor de bezoekers door actieve informatieoverdracht meer leerden over onder andere brandgevaar.

Aandachtspunten

Door de populariteit van de stand was het niet mogelijk voor de begeleiders om met alle bezoekers te spreken, waardoor het de vraag is of de bezoeker hier dan wel echt iets van leert. Zoals een veldwerker treffend beschrijft: "Op zo'n moment was het meer een soort inloopattractie dan een voorlichtingscentrum".

6.4 Drugsafvaldumping

Wat werkte goed?

De locatie van Strukton was aantrekkelijk ingericht met (onder andere) een afvalruimbusje, afvalvaten, mooie banners en ruimattributen. Wanneer bezoekers van de Veiligheidsmarkt hier langs liepen, leidde dit er toe dat zij even pauze hielden om te kijken.

Aandachtspunten

De begeleiders van deze stand waren weinig actief richting de deelnemers van de veiligheidsmarkt en stonden ook geregeld niet in de buurt van deze stand (maar elders op de markt). Hierdoor werden er bijna geen praatjes gemaakt door de begeleiders met de bezoekers.

Normaliter wordt er naast deze stand een demonstratie van een drugsafval-ruiming gegeven. Dit kon bij deze Veiligheidsmarkt niet doorgaan, maar was wel van meerwaarde geweest voor de informatieoverdracht aan de bezoekers.

7 Conclusie

Deze rapportage betreft de evaluatie van interventies op de Veiligheidsmarkt in Heusden die gericht zijn op de meldingsbereidheid van ondermijning. Op deze markt zijn drie interventies ingezet: het Xtacy-parfum, de hennepcontainer en de stand over drugsafval. De drugsafval-interventie had uiteindelijk te weinig unieke bezoekers²³ om de invloed ervan goed vast te stellen. Het onderzoek focust daarom op de invloed van de andere twee interventies: het Xtacy-parfum en de hennepcontainer

Deze evaluatie maakt deel uit van een groter onderzoek naar de meldingsbereidheid van ondermijnende criminaliteit in opdracht van Taskforce-RIEC Brabant-Zeeland, waarin we in totaal zes praktijkgerichte pilots evalueren. Al eerder voerde Bureau Broekhuizen een verkennend onderzoek uit, waar dit onderzoek op voortborduurt (Broekhuizen e.a., 2018). Het onderhavige onderzoek is uitgevoerd door een samenwerkingsverband van Bureau Broekhuizen, Mehlbaum Onderzoek en Talentenlab.

In dit hoofdstuk geven we antwoord op de geformuleerde onderzoeksvragen.

7.1 Doel interventie

Met de hennepcontainer wil de gemeente zorgen voor een toename van kennis over signalen van drugscriminaliteit – het herkennen van een hennepkwekerij – en een toename van bewustzijn over de ernst van de drugscriminaliteit (de kans op brand in een slecht gebouwde hennepkwekerij). De stand over het dumpen van drugsafval is in elk geval gericht op een toename van bewustzijn over de ernst van de drugscriminaliteit: de gevolgen van drugsafvaldumping. De campagne XTC, daar zit een luchtje aan is in elk geval gericht

op een toename van kennis over signalen van drugscriminaliteit (de geur van XTC) en over (anonieme) meldmogelijkheden.

De drie interventies waren gericht op de bezoekers van de Veiligheidsmarkt in Heusden en beoogden niet om hierbinnen een specifieke doelgroep te bereiken. Er waren bij de organisatoren, voor zover bekend, dan ook geen verwachtingen over vooruitgang bij een specifiekere doelgroep.

7.2 Bereik interventie

Met de interventies op de Veiligheidsmarkt Heusden zijn naar inschatting ongeveer 175 personen bereikt, waarvan wij er 85 geënquêteerd hebben.²⁴ De leeftijd van deze deelnemers varieerde van 21 tot 77 jaar, het opleidingsniveau was vrij hoog (veel HBO of WO-niveau) en 56% is vrouw (44% man). Vrijwel alle deelnemers hebben een Nederlandse herkomst en 8% heeft in het afgelopen jaar drugs gebruikt.

De onderzoeksgroep kijkt op een aantal punten af van de populatie van Heusden: jongeren zijn ondervertegenwoordigd, evenals inwoners met een lage of middelbare opleiding en inwoners met een niet-Nederlandse herkomst. Het

percentage deelnemers aan de enquête met eerder harddruggebruik ligt hoger dan het landelijke gemiddelde.

De bezoekers aan deze Veiligheidsmarkt schatten hun eigen meldingsbereidheid voor deze markt al vrij hoog in. Een deel van hen (31%) heeft ook wel eens melding gemaakt van criminaliteit (18% van een ondermijnende vorm van criminaliteit). Als we kijken naar de profielen die we in het eerdere onderzoek (Broekhuizen e.a. 2018) onderscheidden, hebben we bij deze Veiligheidsmarkt relatief veel te maken met waarschijnlijke melders en melders.

²³ N = 1.

²⁴ De overige deelnemers hebben we niet kunnen benaderen vanwege het al in gesprek zijn met andere deelnemers of omdat we maar één persoon van een gezin of vriendengroepje hebben bevraagd. Er zijn maar enkele respondenten die niet aan het onderzoek wilden deelnemen.

7.3 Ontwikkeling mechanismen

Tabel 7.1 geeft een samenvatting van de bevindingen aangaande de ontwikkeling van mechanismen die van invloed zijn op de meldingsbereidheid door de Xtacy-geur en de hennepcontainer. Wanneer meer dan 50% van de respondenten aangeeft dat ze door de interventie een ontwikkeling hebben doorgemaakt op één van de mechanismen – meer bewustzijn, kennis of vertrouwen – dan hebben we de ontwikkeling in deze evaluatie als positief beoordeeld. Tabel 7.1 laat zien dat er duidelijk positieve ontwikkelingen

zijn in het bewustzijn van de ernst van drugscriminaliteit en de kennis over signalen en (anoniem) melden door het meemaken van de twee interventies. Bij het mechanisme vertrouwen in de rol van de overheid in het tegengaan van ondermijnende criminaliteit laten de antwoorden bij de Xtacy-geur niet op alle drie bijbehorende stellingen een duidelijke positieve ontwikkeling zien. Dit mechanisme blijkt dus wat minder overtuigend door de twee interventies beïnvloed te worden.

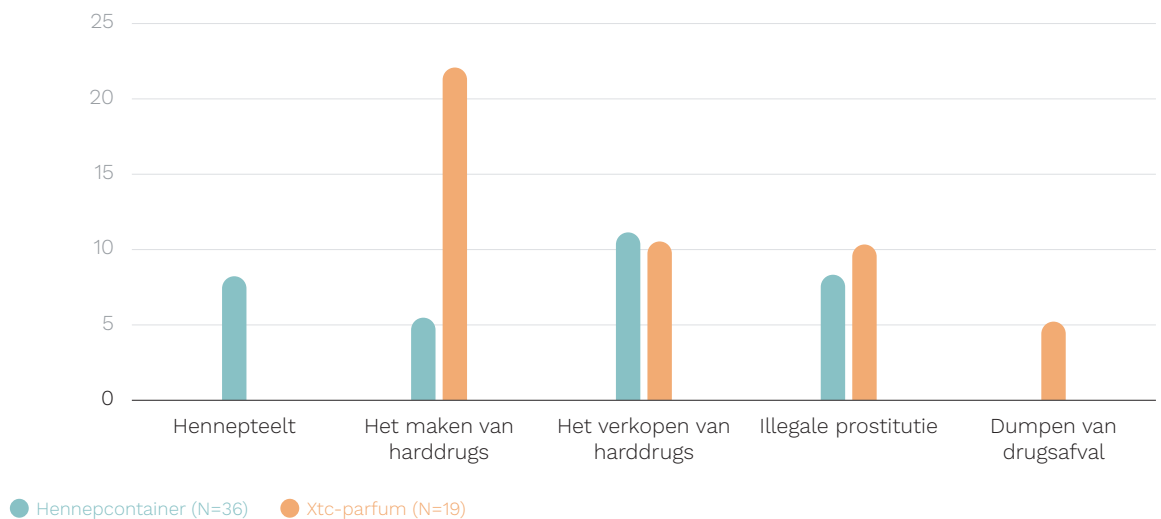
Ontwikkeling	Xtacy-geur	Hennepcontainer
Bewustzijn	Positief	Positief
Kennis signalen	Positief	Positief
Kennis over (anoniem) melden	Positief	Positief
Vertrouwen in de overheid	Deels positief	Positief

Tabel 7.1 Samenvatting ontwikkeling mechanismen

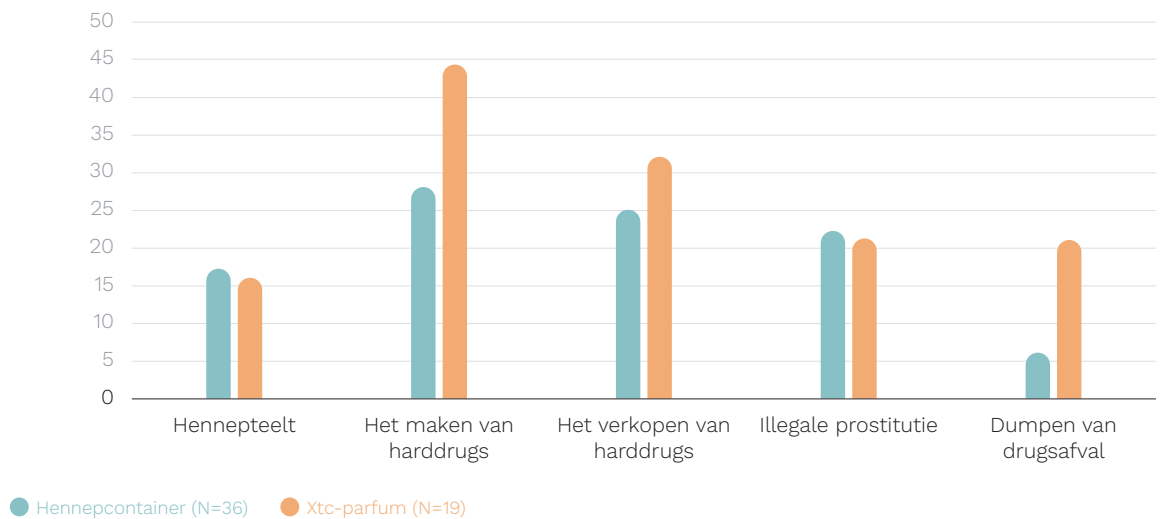
7.4 Ontwikkeling inschatting meldingsbereidheid

Aan de respondenten is de vraag gesteld of ze voor de Veiligheidsmarkt melding gemaakt zouden hebben van verschillende soorten ondermijnende drugscriminaliteit en vervolgens hoe ze hier na de Veiligheidsmarkt tegen aan kijken. Figuur 7.2 vat de bevindingen van de twee interventies samen. De toename van het aandeel deelnemers dat inschat waarschijnlijk of zeker wel melding te maken van verschillende vormen van criminaliteit is beperkt (waarbij de relatief sterke toename van de meldingsbereidheid van het maken van harddrugs bij deelnemers aan de Xtacy-geur opvalt). De beperkte toename lijkt met name te komen door de reeds hoge inschatting van meldingsbereidheid voor de Veiligheidsmarkt – hierdoor is er redelijk weinig winst te behalen.

Bovenstaand beschreven analyse focust op het aandeel deelnemers dat inschat waarschijnlijk of zeker te gaan melden en de ontwikkeling van het totaal van hen. In die analyse komen kleinere ontwikkelingen niet in zicht. Om ook hier inzicht in te geven voerden wij extra meer inzoomende analyses uit, waarvan figuur 7.3 de samenvattende resultaten laat zien. Dit figuur geeft weer dat de Xtacy-geur en de hennepcontainer met name een positieve invloed hebben op de eigen inschatting van meldingsbereidheid van het maken en verkopen van harddrugs.

Figuur 7.2 Ontwikkeling inschatting meldingsbereidheid bezoekers hennecontainer en Xtacy-geur, toename % waarschijnlijk of zeker wel melden

Figuur 7.3 Positieve ontwikkeling inschatting meldingsbereidheid bezoekers hennecontainer en Xtacy-geur, % één of meer categorieën vooruitgang

7.5 Randvoorwaarden

Naast het afnemen van de enquête hebben de veldwerkers ook observaties gedaan gedurende het veldwerk en gesprekken gevoerd met de deelnemers en begeleiders. Op basis hiervan zijn een aantal lessen of randvoorwaarden geformuleerd voor de inzet van interventies:

Een goede positionering van de stand.

Een stand/interventie die voldoende visueel aantrekkelijk is.

Begeleiders die actief en op een uitnodigende manier bezoekers benaderen.

7.6 Tot slot

Op de Veiligheidsmarkt in Heusden heeft de gemeente, in samenwerking met Taskforce-RIEC Brabant-Zeeland, op een laagdrempelige en afwisselende manier inwoners voorgelicht over (het melden van) drugscriminaliteit. De evaluatie van twee interventies op deze markt – de Xtacy-geur en de hennepcontainer – laat op korte termijn een positief beeld zien. De interventies leiden bij een aanzienlijk deel van de deelnemers tot meer bewustzijn van de

gevolgen van drugscriminaliteit en meer kennis van signalen van drugscriminaliteit en (anoniem) melden. Het vertrouwen in de rol van de overheid in het tegengaan van ondermijnende criminaliteit is ook verbeterd, maar in iets mindere mate. Bij een redelijk deel van de deelnemers is er op korte termijn een positieve ontwikkeling van de eigen inschatting van meldingsbereidheid van ondermijnende criminaliteit.

Bijlage 1

Tabel ontwikkeling inschatting meldingsbereidheid

Ontwikkeling inschatting meldingsbereidheid per groep en delict			Aantal belevenissen		
			1	2	3
Hennepteelt	Waarschijnlijk wel/zeker wel	Voor Na	84% (47) 89% (50)	95% (12) 85% (11)	81% (13) 88% (14)
Maken van harddrugs	Waarschijnlijk wel/zeker wel	Voor Na	79% (44) 89% (50)	77% (10) 95% (12)	69% (11) 88% (14)
Verkopen van harddrugs	Waarschijnlijk wel/zeker wel	Voor Na	79% (44) 88% (49)	85% (11) 95% (12)	69% (11) 81% (13)
Illegale prostitutie	Waarschijnlijk wel/zeker wel	Voor Na	80% (45) 88% (49)	54% (7) 81% (13)	81% (13) 88% (14)
Dumpen van drugsafval	Waarschijnlijk wel/zeker wel	Voor Na	86% (48) 89% (50)	77% (10) 70% (9)	88% (14) 75% (12)

Colofon

Opdrachtgever

Taskforce-RIEC Brabant-Zeeland

Auteurs

Shanna Mehlbaum, Jolijn Broekhuizen,
Anne Wester

Opmaak

Linnox

Uitgave

Bureau Broekhuizen – onderzoek en advies
Rogaarplein 9
3815MD Amerfoort
info@bureaubroekhuizen.nl

ISBN

9789083048208

De publicatie kan gedownload worden via
onze website: www.bureaubroekhuizen.nl

Het auteursrecht van deze publicatie berust
bij Bureau Broekhuizen. Gedeeltelijke
overname van teksten is toegestaan, mits
daarbij de bron wordt vermeld.

© Bureau Broekhuizen, Amersfoort 2019

bureaubroekhuizen

Het auteursrecht van deze publicatie berust bij Bureau Broekhuizen. Gedeeltelijke overname van teksten is toegestaan, mits daarbij de bron wordt vermeld.

© Bureau Broekhuizen www.bureaubroekhuizen.nl, Amersfoort 2019